

Laps vajab lastearsti! Tervishoiureformist Tallinna lasteteenistuses

Merike Martinson – Tallinna Lastehaigla

Tervishoiureform on raputanud kogu Eesti tervishoiusüsteemi, olles viimase kolme aastaga kõige tormilisemalt puudutanud Tallinna. Nüüd, mõningase stabiliseerumise perioodil, on aega vaadata tahapoole ning analüüsida suurte muutuste tulemusi.

Tervishoiureformi põhieesmärgid olid parema ja kättesaadavama arstiabi tagamine elanikkonnale, vahendite ökonoomsem kasutamine ehk kokkuhoid ning uuendused arenenud riikide tervishoiusüsteemi eeskujuks võttes. Kes võitis, kes kaotas? Kas reformi eesmärgid on tänaseks ellu viidud?

Igas lahingus on nii võitjaid kui kaotajaid, nii ka meie suurte muutuste ajastu tervishoiusüsteemis. Järgnevalt analüüsin tervishoiureformi kulgu Tallinnas haiglajuhi ja Tallinna Linnavolikogu liikme positsioonilt.

Tänaseks on esmatasandi pediatriline teenistus Eestis täielikult likvideeritud. Tallinna eripäraks on see, et kannapööre tehti kõigest ühe aasta jooksul. 2002. aastal sai enamik jaoskonna lastearstidest rinda sildi "perearst" ning lahkus lasteteenistusest. Lastearstide soovi pikendada üleminekuperioodi Tallinnas ei võetud kuulda, vastuseis oli mõttetu. Põhimõtteliselt oli lastearstidel valida perearstiks saamise, seega jätkuva edasiõppimise või pensionile mineku vahel. Viimase tee valis mitu austatud ja armastatud oma erialale truuks jäänud lastearsti.

Esmatasandi pediatrilise süsteemi likvideerimisse ja edasise tegevuse planeerimisse ei haaratud polikliinikute ega haiglate juhte. Tegevuse juhtimine toimus kõrgemates koridorides: omavalitsuse ning riigi tasandil. Ometi kaasasime meie Tallinna lastehaigla reformi kavandades ka haiglajuhid ning andsime ühinevatele haiglatele aega tegevusplaani ja ülemineku-arengukava loomiseks.

Selle kava kohaselt koostasid lasteteenistuse juhid Tallinnas koos Sotsiaal- ja Tervishoiuameti

spetsialistidega juhised esmatasandi toetuseks. Töötati välja pediatreri-konsultandi ülesanded perearstide toetamiseks lasteteenistuse ülevõtmisel. Need ülesanded olid imikute ja väikelaste konsulteerimine nende kriitilistel eaperioodidel, terviseriskidega laste konsulteerimine ning krooniliste haigustega laste arengu jälgimine ja ravi juhtimine. Sellepärast jäi mõistetamatuks Eesti Perearstide Seltsi vastuseis nimetatud plaanile. Jääd aitas murda tookordne sotsiaalminister Siiri Oviir ja Harjumaa haigekassa eesotsas direktor Ado Viigiga, kellega koos taotlesime lisafinantseerimist pediatrite-konsultantide tegevuse jaoks. Tänaseks on need ettevõtmised end õigustanud.

Nüüd, kus Tallinnas tegutseb kuus pediatreri-konsultanti, kes on läbinud üldpediatrilise täienduskoolituse Rootsi kolleegi Rein Anari initsiatiivil ja osalusel ning on asutatud aktiivselt tegutsev üldpediatrite sektioon Tallinna Lastearstide Seltsi juures, võime öelda, et selles võitluses jäid võitjaks lastearstid. Tallinna perearstid tunnustavad üldpediatreid järjest enam, koostöö areng on silmaga nähtav. Kinnitust oma tegevusele saime abiminister Külvar Mandi toetusest. Sotsiaalministeeriumi ja Eesti Lastearstide Seltsi ühine otsus soovitab juba sel aastal ja lubab 2005. aastal sotsiaalministeeriumi määrusega muuta laste konsulteerimise kriitilistel eluperioodidel lastearsti poolt perearstide jaoks kohustuslikuks.

Haiglate ühendamine – head ja vead

Haiglareformi kulgu eriarstiabi ühendamiselt Tallinnas on olnud sõbralikum kui välja jätta nn võitlus iseseisvuse eest. Hindame kõrgelt Tallinna Linnavalitsuse ja Tallinna Linnavolikogu toetust SA Tallinna Lastehaigla asutamise ja arendamise heaks. Pöördeline oli Vabariigi Valitsuse 2. aprilli 2003. a määrus nr 105, mis fikseerib aktiiv haig-

late loetelus SA Tallinna Lastehaigla järgmiseks 15 aastaks piirkondliku haiglana. 10. märtsil 2004 tunnistas SA Tallinna Lastehaigla nõukogu ühehäälselt haigla jätkusuutlikkust ja toetas haigla jätkamist iseseisvana. Lastehaigla edaspidise saatuse suhtes lisab turvatunnet *Stockholm Care* seisukoht Tallinna tervishoiu arengukava lõppraportis, mis peab vajalikuks lasteteenistuse eksisteerimist omaette üksusena.

Lasteraviasutuste ühendamisele tagasi vaadates saab välja tuua nii positiivset kui ka negatiivset. Kolme lasteraviasutuse (Nõmme Haigla lasteosakond, Kesklinna Lastepolikliinik ja Tallinna Lastehaigla) ühendamine oli plaanis juba enne haiglate reformi, tookord polnud selleks aga veel täielikku valmisolekut. Valmisolek ühendamiseks tekkis 2001. aastal. Nõmme Haigla lasteosakond oli aktiivravihaiglast isoleeritud: hõivatud voodeid oli vaid 40, valveteenistus, hoone ülalpidamiskulud seejuures aga suhteliselt suured, intensiivravi ja kaasaegse meditsiini tehnoloogia võimalused piiratud ning töötajate tasustamine väikseim võrreldes teiste lasteraviasutustega. Kesklinna Lastepolikliinik ei saanud enam valitsuse uue tervishoiuteenuse korraldamise seaduse kohaselt, mis eeldas eriarstiabi eksisteerimist haiglaga koos, eraldi eksisteerida. Sel ajal alustati asjalikke ettevalmistusi nende raviasutuste ühendamiseks. Ühinemisläbirääkimistel löid kolme raviasutuste juhid kaasa võrdvärsena, arvestati kolmepoolseid seisukohti. Loodud koostöö aitas adekvaatselt ühendada erinevad struktuurid, töötada välja arengukava, ületada ümberkorraldustest tingitud raskused ning taastada jätkusuutlikkus. Loomulikult langes rõhk uute juhtimis- ja ravistruktuuride ümberkorraldamisele ning finants-majanduslike raskuste ületamisele. Need tekkisid ebavõrdses majanduslikus olukorras olevate asutuste ühendamise tõttu ning ühe haiglahoone sulgemise ja ületoomisega seotud kulutustega. Olukorda raskendas asjaolu, et juba kolmandat aastat olid külmutatud raviteenuste hinnad.

Vaatamata suhteliselt rahuldavale ühendamisprotsessile tekkis SA Tallinna Lastehaiglal esimesel ülemineku aastal esimest korda majanduskahjum,

mis vähenes teisel aastal. Tasakaalu saavutas eelarve uuesti alles eelmisel aastal. Väide, et iga reform on kallis, leidis meie tegevuses veel kord tõestust. Ühinemisprotsessi-aegset personalipoliitikat vaadeldes tuleb tunnustada, et tehti ka vigu, kuigi ettevalmistusperioodi jooksul oli arvesse võetud kõiki personali jaoks olulisi asjaolusid: personali kursishoidmine otsustusprotsessi ja plaanide elluviimisega; vestlused ühendatavate asutuste töötajatega; võimalus valida, kas jätkata teenistust loodavas organisatsioonis või siirduda uude töökohta; erinevate raviasutuste töökultuuri austamine ja aja andmine ühtse tegevusviisi loomiseks.

Ettevalmistusperioodil tegime koostööd hea koostööpartneri, Helsingi Ülikooli Lastekliiniku juhtkonnaga, kelle personalipoliitika kogemust võtsime arvesse ka oma tegevuses. Vaatamata headele kavatsustele tekkis paratamatult olukord, kus töörahu oli häiritud ja emotsionaalsed pinged suurenenud. Vähenesid võimalused materiaalseks motivatsiooniks. See omakorda tõi kaasa õenduspersonali voolavuse esimesel ja teisel reformiaastal.

Tuleb tunnustada vigu, milleks olid töötajate vähene haaramine uute struktuuride arendamise, asjatu "võitlus" inimeste emotsionaalsusega ning koondamistest hoidumine, mis viis palgafondi üle 60% piiri ning piiras võimalusi töötajaid premeerida. Paratamatult said ühinevate väiksemate raviasutuste töötajad suurema tähelepanu osaliseks kui omad.

Kuidas edasi?

2003. aastal töötasime koos keskastme juhtidega välja SA Tallinna Lastehaigla järgmise viie aasta arengukava. Arengukavas on määratletud haigla missioon, põhieesmärk ja visioon. Sisekommunikatsiooni parandamiseks hakkas kord kuus ilmuma ajaleht. Väärtustasime kolleegide austavate suhete loomist ja arendamist ning kehtestasime järgmised üldprintsüübid: luua positiivne lapsesõbralik keskkond, delegeerides vastutuse igale töötajale; tähtsustada iga töötaja osa haigla edukas tegevuses; mõjutada inimesi neid kuulates, usaldades ning

austades; mõista ning tunnustada kolleege meie vastutusrikkas töös.

Kvaliteediteenistuse uuringud näitasid, et rahulolu on kasvanud nii patsientide kui ka õdede seas. Uue kollektiivlepingu sõlmimisega kaasnenud tööraha on samuti kõrgelt hinnatav. Haigla on uuesti jätkusuutlik ja arenev. Motivatsioonivõimalused on kasvanud seoses raviteenuse hinna tõusu ning haigla tegevuse stabiliseerumisega.

Tänu Tallinna Linnavalitsuse ja Tallinna Linnavalikogu toetusele ning Tallinna Lastehaigla Toetusfondi laiaulatuslikule heategevusele oli võimalik jätkata peahoone renoveerimist ja sisustuse uuendamist ka kriitilistele reformiaastatele vaatamata. 2001. aastal avati erakorralise abi osakond, neuroloogia ning laste ja noorukite sõltuvusravi osakonnad, 2002. aastal asus tööle vastsündinute ja imikute 3korruseline korpus ning 2003. aastal diagnostikaosakond.

Kui esmatasandi ja eriarstiabi osas on toimunud tõsised muudatused, siis **koolitervishoid** vaevleb, tingituna alarahastamisest ja puudulikest koostööst tervishoiu- ja haridussüsteemi vahel. Koolitervishoiu alafinantseerimist püüdsid leevendada raviasutused, kelle alluvuses kooliarstid ja -õed töötavad. Tallinna Linnavalitsus toetas 2003. aastal koolitervishoiukabinettide varustamist arvutite ja meditsiinivahenditega.

Tallinnas võimul olev Reformi- ja Keskerakonna koalitsioon on lubanud kolme aasta jooksul kaasajastada koolide tervisekabinetid. Käesoleva aasta 1. jaanuarist kasvas koolitervishoiu rahasta-

mine seoses koolitervishoiuteenuse hinna tõusuga rohkem kui kaks korda. See vallandas teatud huvigrupi soovi luua eraldi lasteteenistusest isoleeritud koolitervishoiu sihtasutus. Otsustusprotsessist jäeti aga kõrvale raviasutuste juhid, kelle õlgadel koolitervishoid seni on olnud. Oleme taas ristteel: kas koolitervishoid nihkub üksikute arstide ja eraldi seisvate õdede õlgadele või jääb lasteteenistuse osaks kooliarstide juhtimisel. Tahame loota, et kavandatava koolitervishoiureformi korral ei jää kaotajaks lapsed.

Reformiaastale tagasi vaadates võib öelda, et lastearstidena ei ole me Eesti Vabariigi seaduste vastu saanud seista, kuigi teame hästi, mida meie lapsed tegelikult vajavad ning mis nende jaoks kõige parem on. Samas pean väga oluliseks koostööd omavalitsustega. Ometi on Tallinna Linnavalikogu liikmeks olemine võimaldanud kaitsta lastearstide kogemustel ja teadmistel põhinevaid seisukohti nii esmatasandi kui ka haiglareformi elluviimise, praegusel ajal ka koolitervishoiu osas.

Lõppkokkuvõttes tuleb nentida, et perearsti-reform on lõpule viidud, kuid meie, lastearstid, jääme kindlaks veendumusele, et lapse jaoks on olnud, on ja jääb parimaks lastearst! Eriarstiabi ühendatuna ühiseks organisatsiooniks, sihtasutuseks Tallinna Lastehaigla tegutseb arenevas suunas ning on oma olemasolu igati õigustanud. Koolitervishoid on osa lasteteenistusest, kus meeskonna juhiks on arst. Tallinnas plaanitavad muutused koolitervishoiu valdkonnas ei tohiks halvendada koolilaste tervishoiu taset.

Merike.Martinson@lastehaigla.ee